

Strefa emocjonalna a zmiany rozwojowe u dziecka w wieku przedszkolnym

Natalia Maliszewska

Emocje stanowią istotny element w procesie rozwojowym człowieka. Dziecko w wieku przedszkolnym nie tylko doświadcza uczuć w formie ich odbiorcy, ale w bardziej świadomy sposób rozpoznaje, myśli o danym stanie emocjonalnym osoby oraz samo jest już w stanie w pewnym stopniu kontrolować własne uczucia. „W ciągu 3 i 4 roku życia wzrasta skłonność dziecka do mówienia o własnych przeżyciach – o tym, czego chce, co by wolało, co jest dla niego przyjemnie lub nieprzyjemne, jak się czuło w określonej sytuacji, np. w przedszkolu lub podczas zabawy z nowo poznanym dzieckiem. Te wypowiedzi dziecka na temat uczuć są szczególnie istotne, bo stanowią okazję do poznania jego wewnętrznych stanów, które jeszcze niedawno były dostępne rodzicowi tylko przez obserwację jego zachowań. Około 5 roku życia dzieci są zdolne do coraz dłuższego i bardziej rozbudowanego opowiadania o swoich emocjach oraz sposobach radzenia sobie z nimi.”¹ Wpływ na zmiany zachodzące w sferze emocjonalnej mają procesy dojrzewania i uczenia się, które wykazują ścisłe powiązanie między sobą, jednak drugi z wymienionych ma większą wagę dzięki możliwości nakierowywania dziecka przez rodziców, opiekunów w trakcie jego przebiegu. Rola rodzica jest tutaj znacząca, mianowicie to właśnie rodzic jest pierwszą osobą, której zadaniem jest „nauczenie” prawidłowego reagowania emocjonalnego w danych sytuacjach i okazywania uczuć, czy zapewnianie spokoju wewnętrznego swojego dziecka. „W miarę jak dziecko podrasta, jego reakcje emocjonalne nie są już tak rozległe, przypadkowe i niezróżnicowane. Małe dzieci pokazują swoje niezadowolenie jedynie poprzez krzyk i płacz. Później do ich reakcji dołącza się opór, rzucanie przedmiotów, sztywnienie ciała, ucieczka, chowanie się i wyrażanie słowami swojego niezadowolenia. Z wiekiem zaznacza się wzrost reakcji słownych, a zmniejsza się liczba reakcji ruchowych.”² Wraz z wiekiem dziecko stopniowo uczy się kontrolować swoją emocjonalność. Należy zauważyć, że dom rodzinny, emocje, które przekazują rodzice, opiekunowie dziecka w jego stronę, bądź w jego towarzystwie oraz w jaki sposób to realizują, ma fundamentalny wpływ na ówczesne i późniejsze zachowanie dziecka. Jeżeli dziecko wychowuje się w środowisku pełnym agresji, jest świadkiem, bądź odbiorcą znęcania się fizycznego, psychicznego, może ono borykać się z problemami niestabilności emocjonalnej, okazywania uczuć, a nawet braku wrażliwości. Na rozwój emocjonalności danego człowieka składają się elementy nie tylko środowiskowe (związane z otoczeniem, w którym rozwija się

1 A. I. Brzezińska, M. Czub, R. Kaczan, *Dziecko przedszkolne. Jakie jest? Jak możemy wspierać jego rozwój?*, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2013

2 E.B. Hurlock, *Rozwój dziecka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 1985, s. 373

dziecko), również interpersonalne i biologiczne (pochodzenia genetycznego). „Wspólne podstawy biologiczne powodują, że wszyscy ludzie posiadają ten sam repertuar emocji. Potwierdzają to badania antropologiczne ludzi żyjących w odosobnieniu, społeczności przedpiśmiennych oraz obserwacje dzieci niesłyszących i niewidzących. Jednakże sposób i okoliczności w jakich okazujemy swoje emocje będzie zależał od wychowania i doświadczenia.”

Dziecko w wieku przedszkolnym znajduje się w szczególnym dla niego etapie rozwojowym. Uczy się poprawnie interpretować, okazywać emocje w życiu codziennym. Umiejętność radzenia sobie z własnymi uczuciami i tymi pochodzenia zewnętrznego jest jedną z podstaw życia w społeczeństwie. Wkład w zdobycie tych umiejętności mają przede wszystkim rodzice, którzy powinni zdawać sobie sprawę z tego, że od nich zależy nie tylko ówczesne, ale i przyszłe funkcjonowanie ich dziecka. Dlatego należy im być przekazywane dziecku jak najwięcej pozytywnych bodźców i poświęcanie jemu odpowiedniej ilości czasu, by mogło w spokoju pojąć kompletną wiedzę w zakresie emocji i żyć zgodnie z moralnymi zasadami.